



УДК 336.774

## РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Зорянський Віталій Анатолійович,  
аспірант  
ДВНЗ «Університет банківської справи»  
e-mail: ha040892zva@gmail.com

**Анотація.** В умовах мінливого середовища на кредитному ринку банки і кредитні установи все частіше створюють нові продукти з метою конкурентної переваги серед інших учасників ринку. Одним з основних засад подальшого розвитку і функціонування нового продукту на кредитному ринку є ставлення регулятора (Національного банку України) до цього нововведення. Оскільки від такого ставлення залежатиме подальший стан фінансового ринку країни і в кінцевому підсумку це відобразиться на споживачеві. Спроба запровадження P2P-кредитування в банківській системі України вказує на те, що Національний банк України ще не готовий прийняти онлайн-кредитування, а відповідно під цей напрям кредитування створити нормативно-правову базу, яка задовольняла б основні ключові аспекти банківської діяльності в цьому сегменті. Саме тому доцільно дослідити закордонний досвід рівноправного кредитування та розглянути переваги і недоліки такого кредитування для фінансової системи України.

**Ключові слова:** банківська система, регулювання, кредитування, P2P-кредитування, банківські установи, небанківські установи.

Формул: 0; рис.: 2; табл.: 0; бібл.: 11.

## REGULATION OF THE CREDIT MARKET OF UKRAINE

Zoryansky Vitaly,  
Ph. D. student  
of SHEI «Banking University»  
e-mail: ha040892zva@gmail.com

**Abstract.** In a changing environment in the lending market, banks and lending institutions are increasingly creating new products to compete with other market players. One of the main principles for the further development and functioning of a new product in the credit market is the attitude of the regulator (the National Bank of Ukraine) to this innovation. Since this attitude will depend on the further state of the financial market of the country, and ultimately it will affect the consumer. An attempt to introduce P2P lending in the banking system of Ukraine indicates that the National Bank of Ukraine is not yet ready to accept online lending, and accordingly, under this direction of lending, create a regulatory framework that would satisfy the main key aspects of banking in this segment. That is why it is expedient to study the foreign experience of equal lending and consider the advantages and disadvantages of such lending for the financial system of Ukraine.

**Keywords:** banking system, regulation, lending, P2P-lending, banking institutions, non-banking institutions.

Formulas: 0; fig.: 2; tabl.: 0; bibl.: 11.

## РЕГУЛИРОВАНИЕ КРЕДИТНОГО РЫНКА УКРАИНЫ

Зорянський Віталій Анатолійович,  
аспірант  
ГВУЗ «Університет банківської справи»  
e-mail: ha040892zva@gmail.com

**Аннотация.** В условиях меняющейся среды на кредитном рынке банки и кредитные учреждения все чаще создают новые продукты с целью конкурентного преимущества среди других участников рынка. Одним из основных принципов дальнейшего развития и функционирования нового продукта на кредитном рынке является отношение регулятора (Национального банка Украины) к данному нововведению. Поскольку от данного отношение будет зависеть дальнейшее состояние финансового рынка страны и в конечном итоге это отразится на потребителе. Попытка введения P2P-кредитования в банковской системе Украины указывает на то, что Национальный банк Украины еще не готов принять онлайн-кредитования, а соответственно под



данное направление кредитования создать нормативно-правовую базу, которая удовлетворяла бы основные ключевые аспекты банковской деятельности в этом сегменте. Именно поэтому целесообразно исследовать зарубежный опыт равноправного кредитования и рассмотреть преимущества и недостатки такого кредитования для финансовой системы Украины.

**Ключевые слова:** банковская система, регулирование, кредитование, P2P-кредитование, банковские учреждения, небанковские учреждения.

Формул: 0; рис.: 2; табл.: 0; библ.: 11.

**Вступ.** Нормативно-правові зміни, які відбуваються на кредитному ринку України, стали одним з основних факторів розвитку нових видів кредитування. Та попри це, повністю не сформовані механізми регулювання новими продуктами і послугами, які могли функціонувати на кредитному ринку.

**Виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми.** Практика введення P2P-кредитування в банківській сфері в Україні вже була. Основною причиною припинення функціонування цього напрямку стало невідображення в балансі банку кількості наданих кредитів, саме тому врегулювання законодавчого підґрунтя і подальше функціонування потребує дальших досліджень.

**Аналіз досліджень і постановка завдання.** Дослідження питань регулювання банківської системи і P2P-кредитування знаходять значне відображення в роботах серед таких зарубіжних та українських учених, як: С. Моєннінгофф, А. Уієандт, С. Лепро, Й. Д. Рот, І. Васильчук, Ю. Петрушенко, О. Крухмаль, інших дослідників.

**Постановка завдання.** Аналіз основних змін нормативно-правової бази в напрямі кредитування. Дослідити кредитний ринку України, враховуючи світові тенденції та перспективи розвитку нових напрямів кредитування в банківських установах і кредитних організаціях.

**Результати дослідження.** Одним із ключових елементів функціонування економічної системи будь-якої країни є кредитування суб'єктів економіки банківськими і кредитними установами. Зважаючи на те, що банківська система України є основним фінансовим посередником на грошовому ринку і задовольняє потребу суб'єктів фінансового ринку у грошових коштах, кредитуючи сферу реальної економіки країни, вона має суттєвий вплив на економіку держави, її стабільність і розвиток. Саме тому питання про регулювання кредитного напрямку в Україні має особливе значення, бо, як показує досвід кризи 2008—2009 років, від дій регуляторного органу залежали вразливість банківської системи, а також час виходу з кризової ситуації, тобто відновлення функціонування банківської системи.

Досліджуючи теперішню ситуацію банківської системи України, потрібно звернути увагу, що незважаючи на проголошену регулятором «очистку» банківської системи з метою зменшення неплатоспроможних банків і поліпшення кредитного портфеля банківської системи в результаті дії регулятора щодо виведення «поганих» банків з ринку, якість кредитного портфеля погіршилася. Станом на 01.01.2014 в Україні було зареєстровано 181 банк, а станом на 01.01.2018 кількість діючих банків становила 86. Водночас частка не-

працюючих кредитів (NPL), за даними Національного банку України, зросла за той період із 17 до 47 % [10]. Саме тому можна стверджувати про існування системних нерозв'язаних проблем у напрямі регулювання діяльності банківських установ. Хоча потрібно також урахувати останні дії, які було введено Національним банком України в напрямі регулювання банківської діяльності, а саме кредитування.

Згідно з постановами Національного банку України № 351 і 417, які вступили в силу з початку 2017 року, і законами № 2121-III і 1702-VII, усі банки повинні отримувати і підтримувати в актуальному стані відомості про своїх клієнтів: структуру власності і кінцевих бенефіціарів, фінансову звітність, додаткову інформацію про діяльність підприємства. У разі несвоєчасного отримання цих даних або в разі надання некоректної інформації банки повинні, перш за все, припинити обслуговування таких клієнтів за кредитними програмами, а в подальшому взагалі розглянути доцільність продовження ділових відносин [1].

Варто звернути увагу, що відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», а також постанови правління Національного банку України «Про затвердження Положення про визначення пов'язаних із банком осіб» визначено термін «пов'язана особа» як фізична особа, яка за своїм службовим статусом, родинними зв'язками або майновим станом пов'язана з діяльністю та управлінням банком і може одержати певні матеріальні переваги у процесі виконання банком своїх функцій. Та зазначеними нормативно-правовими актами встановлюється заборона кредитування пов'язаних осіб. Пов'язаними особами можуть бути:

- 1) керівники банку;
- 2) власники істотної участі в банку;
- 3) близькі родичі, чоловік, дружина, діти, батьки керівника або власника істотної участі в банку;
- 4) афілійовані особи банку, керівники і власники істотної участі в афілійованих особах, а також їхні близькі родичі.

Банку забороняється надавати кредити будь-якій пов'язаній особі для таких цілей:

- 1) погашення цією особою будь-яких зобов'язань перед пов'язаними особами банку;
- 2) придбання активів пов'язаними особами банку;
- 3) придбання цінних паперів, розміщених чи підписаних пов'язаними особами банку, за винятком продукції, що виробляється цією особою [2].

У свою чергу, Постанова Національного банку України від 26.06.2015 № 417 «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» [1] вказує на те, що банк здійснює оцінку фінансового стану клієнтів під час ідентифікації, вивчення



клієнта і у процесі їх обслуговування, також проводить уточнення оцінки фінансового стану клієнтів на постійній основі відповідно до виявлених ризиків.

Закон від 7 грудня 2000 року № 2121-III «Про банки і банківську діяльність» [2]. Стаття 64. Обов'язок щодо ідентифікації клієнтів банк має право витребувати, а клієнт (особа, представник клієнта) зобов'язаний надати документи і відомості, необхідні для здійснення ідентифікації та/або верифікації [в тому числі встановлення ідентифікаційних даних кінцевих бенефіціарних власників (контролерів)], аналізу та виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, та інші передбачені законодавством документи і відомості, які вотребує банк з метою виконання вимог законодавства, яке регулює відносини у сфері запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. У разі ненадання клієнтом (особою, представником клієнта) документів, потрібних для здійснення ідентифікації та/або верифікації [у тому числі встановлення ідентифікаційних даних кінцевих бенефіціарних власників (контролерів)], аналізу та виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, рахунок не відкривається, зазначені в частині другій цієї статті договори (фінансові операції) не укладаються (не здійснюються). Банк має право відмовитися від встановлення (підтримання) договірних відносин (у тому числі шляхом розірвання договірних відносин) чи проведення фінансової операції в разі встановлення клієнтові неприйнятно високого ризику за результатами оцінки чи переоцінки ризику. Банк має право витребувати інформацію, яка стосується ідентифікації клієнта (у тому числі керівників клієнта — юридичної особи, представника клієнта), вивчення клієнта, уточнення інформації про клієнта, здійснення поглибленої перевірки клієнта, в органів державної влади, державних реєстраторів, банків, інших юридичних осіб, а також здійснювати заходи щодо збору такої інформації з інших джерел.

Отже, ці нововведення Національного банку України спрямовані першочергово на оцінку реального стану кредитора і зменшення кількості проблемних заборгованостей у банках. У свою чергу, сучасна банківська установа у зв'язку з постійним прогресом наразі стає банком, який не лише виконує стандартні кредитні, депозитні чи розрахункові касові операції, то вона вимушена шукати нові напрями діяльності чи створювати симбіози вже наявних банківських продуктів та послуг, які дозволять отримати конкурентні переваги серед інших учасників, урахувавши також те, що конкурентами можуть стати кредитні установи. Яскравим прикладом такої конкуренції виступає закордонний досвід нового напрямку кредитування «рівноправне кредитування».

У наукових колах існує кілька синонімів терміна «рівноправне кредитування»: «P2P», «однорангове кредитування», «пірингове кредитування», проте всі вони розшифровується як «peer-to-peer» або «person-to-person», що в перекладі означає «від рівного до рівного» або «від людини до людини». Майбутні кре-

дитори і позичальники реєструються на «P2P-платформах» — інтернет-ресурсах або програмах, які встановлюються на смартфони, де відбувається підписання кредитних договорів. Основний принцип цього кредитування полягає в тому, що люди можуть позичати грошові ресурси один одному без залучення фінансових інститутів: банків, кредитних спілок або мікрофінансових організацій [4; 5; 11].

Роботу цього механізму можна охарактеризувати так: інвестори і позичальники реєструються в системі, після чого інвестори отримують доступ до заявок, котрі розмістили позичальники. Інвестор може переглядати їх у будь-який зручний час у пошуках найвигіднішої пропозиції, беручи до уваги відсоткову ставку, терміни і рейтинг позичальника. Останній залежить від даних, які платформа запитує щодо кожного здобувача в бюро кредитних історій. Видача коштів згідно з P2P може відбуватися за двома схемами. Перша — ставка може бути фіксованою. Друга — ставка може бути визначена внаслідок аукціону, в якому бере участь певна кількість інвесторів. Процедура відбувається так: позичальник стверджує максимальну ставку, за якої він візьме кредит, а інвестори проводять між собою торги.

Кредитний договір укладається з «p2p-платформою», яка бере за свої послуги комісію. Зазвичай, це відсоток від суми позики. Кредитором по одній позиці може стати як одна людина, так і кілька.

На Заході подібна система активно розвивається. Кредитор може кредитувати і не залежати від посередників, при цьому отримуючи високий дохід (дохід буде вищий, ніж від депозитних ставок). Позичальник отримує доступ до недорогих кредитів і вигідних умов кредитування. Причому позицати можна не тільки долари або фунти, а й у криптовалюті. Наприклад, платформа P2P-кредитування BitBond дозволяє взяти в борг біткоіни [3].

Слід зауважити, що без чітко го регулювання виникає багато ризиків через те, що посередники не беруть на себе належної відповідальності. Кредитний ризик визначається «p2p-платформою» і не потрапляє під регулювання законодавства; «p2p» не передбачає кредитної застави, щоб забезпечити себе, багато інвесторів видають невеликі суми багатьом позичальникам, щоб у разі неповернення коштів не втратити занадто велику суму [4].

У даний час у світі створено безліч компаній, що займаються таким бізнесом. Перші з них почали свою роботу ще з 2006 року. Ними стали: «Zora» (Великобританія), «Prosper Loans» (США) і «Lending Club» (США). У даний час вони, безсумнівно, є світовими лідерами в цьому секторі фінансової діяльності. Протягом перших років компанії відчували великі труднощі через значне число випадків неповернення грошей. Проблеми виникали й із урегулюванням правових відносин з офіційними фінансовими органами. Ураховуючи досвід зазначених країн, P2P-кредитування почало активно функціонувати в таких країнах, як Китай, Австралія, Індія. Обсяги наданих кредитів і прогноз розвитку P2P-кредитування в деяких передових країнах світу відображено на рис. 1 [11].

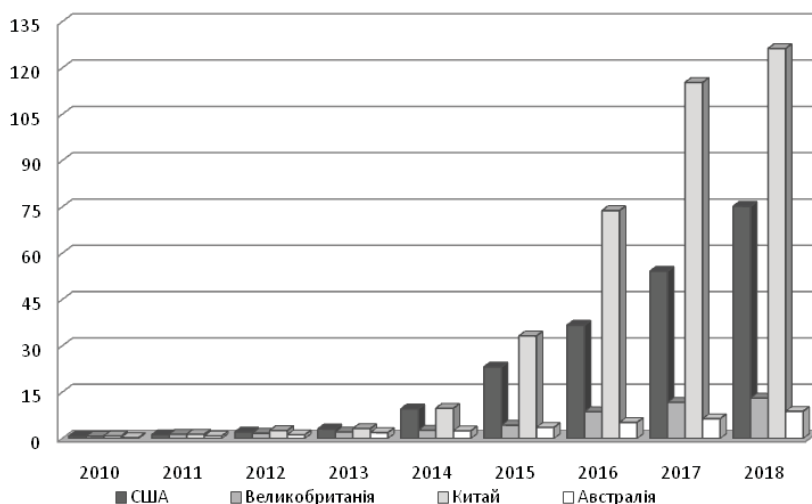


Рис. 1. Кількість наданих P2P-кредитів у передових країнах світу, млрд дол. США

Фінансова криза дала сильний поштовх для подальшого розвитку нового способу інвестування. Безлічі індивідуальних клієнтів, які вважали запозичення в банках зручним і надійним способом, було відмовлено у кредитуванні. Позичальники, які брали свої будинки під заставу, зазнавали труднощів в отриманні кредиту у зв'язку з різким падінням цін на нерухомість. На фінансовому ринку утворилася вільна ніша, яку негайно заповнили компанії, що працюють у сфері рівноправного кредитування. Важливо, що відсоток у компаніях рівноправного кредитування був удвічі нижчий за відсоткові ставки, які були запропоновані банківськими установами. Фіксований термін повернення боргу, що становить зазвичай від двох до п'яти років, також залучав клієнтів, оскільки вони могли точно розрахувати свої можливості з оплати за такий короткий період часу. Інвесторів приваблювали зручність процесу і високий рівень прибутку за рахунок великої кількості щорічного повернення боргів. Багато інвесторів, крім того, вважають за краще мати справу не із зарозумілими банками або безликими інвестиційними фондами, а з реальними людьми. Вкладаючи гроші в реєт-to-реєт, можна диверсифікувати свої інвестиції. Фінансові ресурси, якими оперують компанії рівноправного кредитування, щороку зростають. Наприклад, 2014 року загальна сума інвестицій у Prosper Loans і Lending Club становила близько 10 мільярдів доларів [5].

Аналізуючи досвід Польщі та Чехії в напрямі P2P-кредитування, зазначимо, що цей напрям перебуває у стадії становлення і кількість організацій незначна, та й, відповідно, вплив на кредитний ринок країни мінімальний.

Українське P2P-кредитування ще повністю не сформувалося, перебуває лише на стадії свого становлення. Основною перешкодою розвитку рівноправного кредитування в Україні, на думку автора, є брак довіри населення до такого виду кредитування, хоча посередницькі послуги виконують кредитні установи, які зарекомендували себе на P2P-платформах як надійні. Наприклад: Advance Finance Alliance, Zing,

FinHub (детальніше про умови та механізм роботи організацій можна прочитати на сайті компанії [6–8]). Діяльність перерахованих кредитних організацій вказує на позитивну динаміку щодо кількості наданих кредитів. Так, наприклад, компанія Advance Finance Alliance на теперішній період надала більше ніж 2 678 000 дол. США і залучила більше ніж 500 клієнтів.

Перевагами P2P-кредитування в Україні є:

- вигідні процентні ставки для інвестора і позичальника;
- гнучкіші умови кредитування для позичальника щодо вибору строку, ставок і сум кредитування;
- мінімальний комплект документів і висока швидкість отримання кредиту;
- мінімальні затрати часу, оскільки процес оформлення угоди здійснюється в режимі онлайн;
- для банківської установи можуть виникати такі переваги: відсутність ризику ліквідності та кредитного ризику, здатність диверсифікувати комісійні доходи;
- низькі операційні затрати для інвестора і кредитора.

Проте існують також недоліки P2P-кредитування:

- мінімальний рівень захищеності кредитора, а відповідно висока ризиковість операції;
- відсутність нормативно-правового регулювання P2P-кредитування;
- відсутність законодавчої захищеності для інвесторів з боку Фонду гарантування вкладів фізичних осіб;
- можливість здійснення банківськими установами опосередкованого кредитування пов'язаних осіб;
- невідображення операцій P2P-кредитування в бухгалтерській звітності банків.

Лідер банківської діяльності за багатьма аспектами, особливо у сфері впровадження новітніх технологій, ПАТ КБ «ПриватБанк» з 01.03.2016 долучився до здійснення P2P-кредитування спільно з MasterCard



і запустив в Україні платформу P2P-кредитів під назвою «Сервіс вигідних вкладень». Цей продукт, який надає банк, є першим в Україні та світі. На етапі становлення продукту не суперечив банківському законодавству, оскільки такі економічні відносини регламентуються Цивільним кодексом, а банк виступає в ролі посередника і вказані операції не відображаються на балансі в банку, а всі ризики першочергово несе кредитор.

Фактично було введено аналог Kickstarter в Україні. Kickstarter — сайт фінансування творчих проєктів за схемою краудфандингу. Потенційні інвестори можуть не тільки інвестувати свої гроші, а й обрати, в який саме бізнес чи проєкт буде інвестовано, а банк буде займатися скоринговою оцінкою ризиків у процесі такої

інвестиції, при тому, що ця операція не регулюється Національним банком України.

Проте у зв'язку з визнанням банку неплатоспроможним і його націоналізацією 18.12.2016 новим власником (державою) було ухвалено рішення про призупинення залучення клієнтів за програмою «Сервіс вигідних вкладень» та «КУБ» згідно з розпорядженням Національного банку.

ПриватБанк за цей короткий термін залучив значну ресурсну базу, а також мав прогноз щодо збільшення цього показника, хоча точних даних про кількість наданих кредитів немає, оскільки на балансі банку не зазначено цих показників, а виключно на сайті самого продукту чи в неофіційних джерелах (рис. 2) [9].

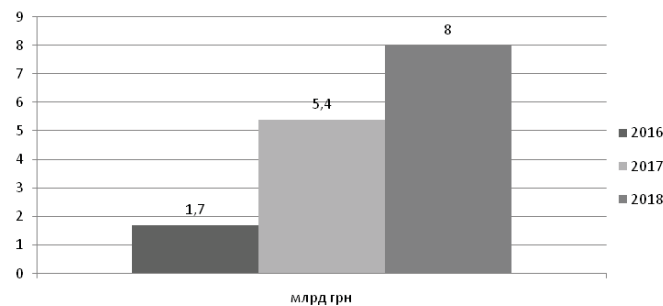


Рис. 2. Кількість наданих P2P-кредитів, а також подальші прогнози кредитування

На даний момент P2P-кредитування не здійснює жоден банк України, лише кредитні онлайн майданчики. Довіра серед населення незначна до таких установ, оскільки вони займають незначну частину всього фінансового ринку України. Отож, можна стверджувати, що P2P-кредитування перебуває у стадії розвитку.

**Висновки.** Отже, криза 2008—2009 років вказує на те, що в банківській системі України існують негаразди в галузі банківського кредитування, оскільки значна кількість кредитів була видана позичальникам, які не завжди мали заставу за кредитом, також кредитори не завжди мали ресурси забезпечення за наданими кредитами. Разом із тим розвиток кредитного ринку в Україні зазнає поступових змін, де поряд із класичними кредитними продуктами і послугами запроваджуються нові продукти, які першочергово вимагають адекватного регулювання Національного банку України з метою мінімізації несприятливих ризиків та запобігання фінансовим кризам. Нова практика P2P-кредитування в Україні популярна серед споживачів через привабливість відсоткових ставок за користуванням і швидкістю оформлення продукту, хоча має великий ступінь ризикованості та переважно такі опе-

рації здійснюють кредитні онлайн майданчики. Довіра до небанківського фінансового сектору ще нижча, ніж до банків. Кожна вкладена гривня в подібні інструменти — це ризик саме вкладника. Погоня за прибутковістю може погано закінчиться для інвесторів в разі шахрайства окремих осіб чи кредитних посередників, тому в такому разі апелювати до банківського регулятора і вимагати відшкодування від Фонду гарантування буде недоречно. У зв'язку з чим було б доцільно Національному банку України переглянути своє ставлення стосовно P2P-кредитування банками і включати таке кредитування у статтю фінансової звітності як «посередницькі послуги». Ураховуючи світовий досвід P2P-кредитування, на думку автора, для України це є перспективний напрям дістати гроші «з-під матраца населення» і повернути їх в економіку та прискорити кредитування суб'єктів економіки, що в цілому також сприятиме економічному зростанню країни. Але для цього треба зробити прозорими і доступними кредитні історії позичальників, створити механізм реалізації застави та головне — реформувати судову систему для неупереджених рішень і безумовного їх виконання.

#### Список використаної літератури

1. Постанова Правління НБУ 26.06.2015 № 417 «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0417500-15/paran6#n6>.
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
3. Інтернет-сервіс «finance.ua» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://finance.ua/credits/r2r-kreditovanie>.



4. Інтернет-сервіс «Особенности P2P-кредитования в Украине и мире» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://1fin.biz/osobennosti-p2p-kreditovaniya-v-ukraine-i-mire>.
5. Інтернет-сервіс «Вікіпедія» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://ru.wikipedia.org>.
6. Онлайн сервіс-кредитування «Advance Finance Alliance» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://afa.com.ua/investicii>.
7. Онлайн сервіс кредитування «Zing» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zing.in.ua>.
8. Онлайн сервіс-кредитування «FinHub» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://finhub.ua>.
9. Сервіс вигідних вкладень [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://privatbank.ua/p2p>.
10. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
11. P2P-КРЕДИТОВАНИЕ. Март 2016 — DocPlayer.ru [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://docplayer.ru/48609285-P2p-kreditovanie-mart-2016.html>.

#### References

1. Postanova Pravlinnia NBU 26.06.2015 № 417 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro zdiisnennia bankamy finansovoho monitorynhu» [Resolution of the NBU Board «On Approval of the Regulation on the Implementation by the Banks of Financial Monitoring» from Juni 26 2015, № 417]. (n. d.). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0417500-15/paran6#n6> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy «Pro banky i bankivsku diialnist» [Law of Ukraine «On Banks and Banking»]. (n. d.). *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> [in Ukrainian].
3. Internet-servis «finance.ua» [Internet service «finance.ua»]. *finance.ua*. Retrieved from <https://finance.ua/credits/r2r-kreditovanie> [in Ukrainian].
4. Internet-servis «Osobennosty P2P-kredytovaniya v Ukrayne y myre» [Internet service «Features of P2P-lending in Ukraine and the world»]. *1fin.biz*. Retrieved from <https://1fin.biz/osobennosti-p2p-kreditovaniya-v-ukraine-i-mire> [in Ukrainian].
5. Internet-servis «Vikipediia» [Internet service «Wikipedia»]. *ru.wikipedia.org*. Retrieved from <https://ru.wikipedia.org>.
6. Onlain servis kredytuvannia «Advance Finance Alliance» [Online lending service «Advance Finance Alliance»]. (n. d.). *afa.com.ua*. Retrieved from <http://afa.com.ua/investicii>.
7. Onlain servis kredytuvannia «Zing» [Online lending service «Zing»]. *zing.in.ua*. Retrieved from <http://zing.in.ua>.
8. Onlain servis kredytuvannia «FinHub» [Online lending service «FinHub»]. *finhub.ua*. Retrieved from <https://finhub.ua>.
9. Servis vyhidnykh vkladov [Service of profitable investments]. *privatbank.ua*. Retrieved from <https://privatbank.ua/p2p> [in Ukrainian].
10. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Official site of the National Bank of Ukraine]. *www.bank.gov.ua*. Retrieved from <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index> [in Ukrainian].
11. P2P-KREDITOVANIE. Mart 2016 [P2P-LOANING. March 2016]. (n. d.). *docplayer.ru*. Retrieved from <http://docplayer.ru/48609285-P2p-kreditovanie-mart-2016.html>.